

אשל
האגודה לתכנון ולפיתוח
שירותים למען הזקן בישראל

משאב
מאגר מידע ארצי לתכנון
בתחום הזיקנה

ג'וינט-מכון ברוקדייל
לגרונטולוגיה
והתפתחות אדם וחברה

קשישים בישראל שנתון סטטיסטי 2002

עורכים:

ג'ני ברודסקי, יצחק שנוור, שמואל באר
"נור ועדת ההיגוי: דרור רותם"

**פרק 3: מאפיינים חברתיים וכלכליים
של הקשישים**

ג'וינט-מכון ברוקדייל לגרונטולוגיה
והתפתחות אדם וחברה
ת"ד 13087
ירושלים 91130.

דואר אלקטרוני: brook@jdc.org.il
כתובת באינטרנט: www.jdc.org.il/brookdale

תוכן עניינים

מבוא

ממצאים עיקריים

הגדרות והסברים

לוח 3.1 : בני +65 וכלל האוכלוסייה לפי שנות לימוד ומין, שנים נבחרות

לוח 3.2 : התפלגות בני +65 לפי שנות לימוד, קבוצת אוכלוסייה ומין, 2001

לוח 3.3 : יהודים בני +65 לפי שנות לימוד ויבשת לידה, 2001

לוח 3.4 : בני +65 וכלל האוכלוסייה, לפי סוג בית ספר אחרון שבו למדו וקבוצת אוכלוסייה, 2001

לוח 3.5 : בני +65 שאינם יודעים לדבר עברית כלל, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.6 : בני +65 שאינם יודעים לקרוא בעברית, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.7 : בני +65 שאינם יודעים לקרוא באף שפה, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.8 : בני +55 בכוח העבודה האזרחי, לפי גיל, מין וקבוצת אוכלוסייה, שנים נבחרות

לוח 3.9 : בני +65 בכוח העבודה האזרחי, לפי מין ושנות לימוד, שנים נבחרות

לוח 3.10 : בני +65 המועסקים במשרה חלקית מתוך כוח העבודה האזרחי, לפי גיל ומין, שנים נבחרות

לוח 3.11 : ממוצע שעות עבודה לשבוע לבני +65 מועסקים, לפי מין וקבוצת אוכלוסייה, 2001

לוח 3.12 : מועסקים בני +65 ומועסקים בכלל האוכלוסייה, לפי ענף כלכלי ומין, 2001

לוח 3.13 : מועסקים בני +65 לפי משלח יד ומין, שנים נבחרות

לוח 3.14 : הכנסה ממוצעת למשק בית של קשישים, ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק הבית, 2001

לוח 3.15 : הוצאה ממוצעת למשק בית של קשישים ובכלל האוכלוסייה - קבוצות ראשיות, לפי סוג משק הבית, 2001

לוח 3.16 : הוצאה ממוצעת למשק בית של קשישים ובכלל האוכלוסייה - קבוצות משניות, לפי סוג משק הבית, 2001

לוח 3.17 : קשישים המקבלים פנסיה, שנים נבחרות

לוח 3.18 : מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים מהמוסד לביטוח לאומי על-פי חוק ושלא על-פי חוק, שנים נבחרות

לוח 3.19 : מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים מהמוסד לביטוח לאומי, 2001, ביישובים שמנו 10,000 תושבים או יותר בסוף 2001

לוח 3.20 : משקי הבית של קשישים מסך משקי הבית בכל עשירון הכנסה, 2001

לוח 3.21 : ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן עומד קשיש ובכלל האוכלוסייה

לוח 3.22 : ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן עומד קשיש לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים, לפי מחוזות

לוח 3.23 : ממדי העוני בקרב הקשישים לפי הרכב משק הבית, 2000

לוח 3.24 : חלקן של משפחות שבראשן עומד קשיש באוכלוסייה הענייה ובכלל האוכלוסייה, שנים נבחרות

לוח 3.25 : בעלות על דירה ומספר החדרים הממוצע במשקי בית של קשישים ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק הבית, 2001

לוח 3.26 : בעלות על מוצרים בני-קיימא במשקי בית של קשישים ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק בית, 2001

לוח 3.27 : בני +65 לפי הימצאות אבזרי מיגון בדירה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

לוח 3.28 : בני +65 לפי הימצאות עזרים נבחרים בדירה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

- לוח 3.29 : בני +65 המתנדבים, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997
- לוח 3.30 : הרגלי קריאה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה, 1999
- לוח 3.31 : הרגלי בילוי של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה, 1999
- לוח 3.32 : התפלגות נסיעות ביממה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה, לפי זמינות רכב למשק בית ואמצעי נסיעה, 1996
- לוח 3.33 : התפלגות נסיעות ביממה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה, לפי זמינות רכב למשק בית ומטרת נסיעה, 1996
- לוח 3.34 : בני +65 המורשים לנהוג, לפי גיל ומין, סוף 2001
- לוח 3.35 : בני +65 שדיווחו על מעשי אלימות שבוצעו כלפיהם בשנה האחרונה - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

3. מאפיינים חברתיים וכלכליים של הקשישים

מבוא

פרק זה של השנתון עוסק במאפיינים חברתיים וכלכליים נבחרים של הקשישים. מוצגים בו נתונים לגבי רמת השכלה, תעסוקה, מקורות הכנסה והרכב הוצאות, ואינדיקציות למצב הכלכלי, כגון: מקבלי השלמת הכנסה, תחולת העוני ובעלות על מוצרים בני-קיימא.

אחד המאפיינים החשובים הוא רמת ההשכלה, הן כאינדיקציה כללית למצב חברתי-כלכלי, והן בגלל הקשר בין השכלה לבין מאפיינים אחרים, ובהם: תעסוקה, מצב בריאות, הרגלי בריאות, צרכים ודפוסי שימוש בשירותי בריאות ורווחה ודפוסי בילוי זמן.

ההשתתפות של קשישים בכוח העבודה, אף היא גורם חשוב, הן כמקור הכנסה המשפיע על מצבם הכלכלי, והן בגלל חשיבותה של העבודה בחיי האדם הבוגר, אשר משפיעה גם על מעורבותו החברתית. דפוסי ההשתתפות בכוח העבודה מושפעים מממדיניות חברתית, ולא רק מתהליכים חברתיים וכלכליים. הנתונים המוצגים בשנתון מתייחסים גם לאנשים שטרם הגיעו לגיל פרישה, כלומר בני +55, מכיוון שתהליכי הפרישה מתחילים כבר בגילים אלו (לוח 3.8).

בדרך כלל הנתונים בלוחות מוצגים ברמת הפרט או לפי הרכב משק הבית, אולם, במספר לוחות המתייחסים למצב הכלכלי הוצגו נתונים המתייחסים למשקי בית שבראשם עומד קשיש, דהיינו, לפי ראש משק הבית.

הנתונים בפרק זה מבוססים על נתוני המוסד לביטוח לאומי, סקרי כוח אדם, סקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. כמו כן, אנו עושים שימוש בנתוני סקר בני 60 ומעלה שנערך ב-1997. עוד מובאים בשנתון זה נתונים מתוך סקר הרגלי קריאה, בילוי וספורט שנערך על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ב-1999.

ממצאים עיקריים

♦ בחינת מספר שנות לימוד בקרב הקשישים מלמדת כי ב-2001 למדו 19% מהם עד ארבע שנות לימוד, 54% למדו 5-12 שנות לימוד ולמעלה מרבע (28%) למדו +13 שנות לימוד. בהשוואה לכלל האוכלוסייה בגיל 15 ומעלה, קשישים למדו פחות שנים. למשל, בכלל האוכלוסייה, בקצה האחד - 5% הם בעלי 0-4 ארבע שנות לימוד, ובקצה השני - 39% הם בעלי +13 שנות לימוד (לוח 3.1).

- **במהלך השנים** עלתה מאוד רמת ההשכלה בקרב הקשישים. לדוגמה, בשנת 1970, כ-40% מהם למדו עד ארבע שנות לימוד ורק כ-11% היו בעלי +13 שנות לימוד. כדי לבדוד את ההשפעה של העולים, ניתן לבחון את השיפור ברמת ההשכלה של הקשישים עד לשנת 1990, השנה שבה החל גל העלייה מבריה"מ לשעבר. אחוז הקשישים שלמדו עד ארבע שנות לימוד ירד ל-27% בשנת 1990, מ-41% בשנת 1970. במקביל, גם עלה אחוז הקשישים בעלי רמת השכלה של +13 שנות לימוד, והגיע ל-15% בשנת 1990, לעומת 11% בשנת 1970. מאז 1990 המשיך לרדת אחוז הקשישים שלמדו עד ארבע שנות לימוד, אך השינוי הגדול ביותר הוא בעלייה באחוז הקשישים בעלי +13 שנות לימוד (לוח 3.1).

- **קיימים הבדלים בשנות לימוד בין המינים:** אחוז הגברים הקשישים שלמדו עד ארבע שנות לימוד (14%), נמוך מזה של הנשים הקשישות (22%), ובקצה השני, כשליש (32%) מהגברים למדו +13 שנות לימוד, בהשוואה ל-25% מהנשים (לוח 3.1).

- **קיימים הבדלים בשנות לימוד בין קבוצות האוכלוסייה:** אחוז הקשישים היהודים שלמדו עד ארבע שנות לימוד נמוך הרבה יותר מאחוז הקשישים בני דתות אחרות, הן בקרב הגברים והן בקרב הנשים. אחוז הקשישים בני דתות אחרות שלמדו עד ארבע שנות לימוד מגיע ל-44% בקרב הגברים ול-65% בקרב הנשים, בהשוואה ל-11% ול-19%, בהתאמה, בקרב היהודים (לוח 3.2).

- קיימים הבדלים בשנות השכלה גם בקרב הקשישים היהודים לפי ארץ המוצא. אחוז יוצאי אסיה-אפריקה שלמדו עד ארבע שנות לימוד מגיע ל-40% בהשוואה ל-3% בקרב ילידי ישראל ו-6% בקרב ילידי אירופה-אמריקה. הבדלים אלו ניכרים גם בקצה השני של הסקלה: ל-8% מיוצאי אסיה-אפריקה יש השכלה של +13 שנות לימוד, לעומת 41% מקרב ילידי ישראל, ו-37% מקרב ילידי אירופה-אמריקה (לוח 3.3).

- ההבדלים בין היהודים לבני דתות אחרות באים לידי ביטוי גם לפי **סוג בית הספר האחרון** שבו למדו הקשישים: כ-11% מהקשישים היהודים לא למדו בבית ספר, לעומת 39% מהקשישים בני דתות אחרות; מצד שני, כ-29% מהקשישים היהודים למדו במוסד על-תיכוני או במוסד אקדמי, לעומת 15% בקרב הקשישים הלא-יהודים. שיעור הקשישים ללא השכלה גבוה מזה שבכלל האוכלוסייה, ושיעור הקשישים בעלי השכלה גבוהה נמוך מזה שבכלל האוכלוסייה (לוח 3.4).

♦ מנתוני סקר בני 60 ומעלה, משנת 1997, עולה כי 18% מהקשישים אינם **יודעים לדבר עברית** כלל. אחוז הגברים שאינם יודעים לדבר עברית נמוך מזה של הנשים (14% ו-22%, בהתאמה). אחוז הקשישים שאינם יודעים לדבר עברית גבוה בקרב עולי בריה"מ לשעבר (60%) ובקרב האוכלוסייה הערבית (68%): בקרב הגברים הערבים - 43% ו-89% בקרב הנשים הערביות (לוח 3.5).

♦ עוד עולה מנתוני סקר בני 60 ומעלה כי 36% מהקשישים אינם **יודעים לקרוא בעברית** (25% מהגברים ו-44% מהנשים) (לוח 3.6). שלושה עשר אחוזים מהקשישים אינם **יודעים לקרוא כלל** (באף שפה). אחוז הגברים שאינם יודעים לקרוא כלל נמוך מזה של הנשים (8% ו-17%, בהתאמה) (לוח 3.7).

♦ ב-2001 **השתתפו בכוח העבודה** 9% מהקשישים: 15% מהגברים ו-5% מהנשים. בקרב בני 65-69 השיעור גבוה יותר ומגיע ל-18%: 27% מהגברים ו-10% מהנשים. עם השנים, יורדים שיעורי ההשתתפות של הקשישים הגברים בכוח העבודה: בשנת 1970 היה שיעור ההשתתפות יותר מכפול מהשיעור בשנת 2001. בקרב הנשים לא נמצא שינוי בשיעור ההשתתפות בתקופה זו (לוח 3.8).

- אחוז הגברים בכוח העבודה מצטמצם, לא רק בקרב בני +65, אלא גם בקרב בני +55 בשנת 1970 כ-89% מהגברים בני 55-64 השתתפו בכוח העבודה, לעומת 65% בשנת 2001. לעומת זאת, אחוז הנשים בנות 55-64 בכוח העבודה גדל והגיע ל-40% בשנת 2001 לעומת 22% בשנת 1970 (לוח 3.8).
- שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בגיל +65 עולה עם העלייה ברמת ההשכלה. כך, למשל, בשנת 2001, השתתפו 5% מהקשישים שלמדו בין חמש לשמונה שנות לימוד בכוח העבודה, בהשוואה ל-21% בקרב הקשישים שלמדו +16 שנות לימוד (לוח 3.9).
- אחוז בני +65 שהיו מועסקים **במשרה חלקית** מתוך אלה שבכוח העבודה בשנת 2001 היה 51% בקרב הגברים ו-75% בקרב הנשים (לוח 3.10). **ממוצע שעות העבודה** לשבוע היה 31.8 בקרב הגברים ו-20.8 בקרב הנשים (לוח 3.11).
- שלושת **הענפים הכלכליים** המובילים מבחינת תעסוקת גברים קשישים הם תעשייה, מסחר ושירותים עסקיים; ובתעסוקת נשים: שירותי בריאות, רווחה וסעד, מסחר וחינוך (לוח 3.12).
- בחינת **משלחי-היד** של הקשישים המועסקים מלמדת כי המקצועות המובילים בקרב הגברים הם עובדים מקצועיים בתעשייה ובבינוי, סוכנים, עובדי מכירות ועובדי שירותים ואקדמאים. בקרב הנשים המקצועות המובילים הם: סוכנים, עובדי מכירות ועובדי שירותים, עובדים מקצועיים בתעשייה ובינוי ועובדי פקידות (לוח 3.13).
- ♦ ב-2001 **ההכנסה הכספית ברוטו** למשק בית שבו גר קשיש בגפו היא בממוצע 3,935 ש"ח. ההכנסה הכספית ברוטו למשק בית שבו גר זוג קשישים היא 7,612 ש"ח. רכיב ההכנסה העיקרי במשק בית של קשיש בודד הוא קצבאות ותמיכות (47%) וההכנסות מפנסיות וקופות גמל מהוות 35% מההכנסה. ואילו במשק בית של זוג קשישים מהוות הפנסיות רכיב עיקרי (41%) והקצבאות והתמיכות מהוות 36% מההכנסה (לוח 3.14).
- הרכיב העיקרי **בהוצאה החודשית הממוצעת** של משקי בית, שבהם גר קשיש לבד הוא הדיור (39%). מזון הוא הסעיף השני בגודלו במשק בית שבו גר קשיש לבד (15%) ובמשק בית שבו גרים זוג קשישים (18%). במשק בית של זוג, הסעיף השלישי בגודלו

הוא תחבורה ותקשורת (17%) בעוד שבמשק בית של יחיד סעיף זה מהווה 10% מההוצאה. בקרב כלל משקי הבית באוכלוסייה, הרכיבים העיקריים בהוצאה החודשית הם דיור (23%), תחבורה ותקשורת (20%) ומזון (17%) (לוח 3.15).

- כמחצית (47%) **ההוצאה לחינוך, תרבות ודיור** מוציאים הקשישים הגרים לבדם על מוצרי תרבות ובידור בני-קיימא, לעומת 28% בקרב משקי בית של קשישים שאינם בודדים, ו-20% בקרב כלל משקי הבית באוכלוסייה (לוח 3.16).

- מתוך **ההוצאה לתחבורה ותקשורת**, סעיף ההוצאות לכלי רכב הוא הגבוה ביותר ומהווה 33% אצל הקשישים הגרים לבדם, 47% במשקי בית של קשישים שאינם בודדים ו-54% בקרב כלל משקי הבית באוכלוסייה. הוצאות התקשורת, טלפון ודואר של קשישים הגרים לבד מהוות יותר מרבע מהוצאות התחבורה והתקשורת לעומת 15% בקרב משקי בית של זוג קשישים (לוח 3.16).

♦ ב-2001 קיבלו 35% מהקשישים **פנסיה שוטפת ממקום עבודה** או מקופת פנסיה הקשורה בעבודה (לא כולל הכנסות שוטפות ממקור פרטי ופנסיות מחו"ל). בקרב הגברים, 51% קיבלו פנסיה, לעומת 26% בקרב הנשים (לוח 3.17).

♦ שלושים אחוזים ממקבלי קצבת זיקנה ושאיירים קיבלו **השלמת הכנסה** מהמוסד לביטוח לאומי בשנת 2001. אחוז מקבלי השלמת הכנסה ירד במקצת משנת 1990, אז עמד על 32% (לוח 3.18). בקרב מקבלי קצבת זיקנה על פי חוק הביטוח הלאומי ירד אחוז מקבלי השלמת הכנסה מ-22% בשנת 1990 ל-16% בשנת 2001.

- קיימים **הבדלים בין האזורים** השונים בארץ בשיעור המקבלים **השלמת הכנסה**, מבין מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים. היישובים הבולטים באחוז הגבוה יחסית של מקבלי השלמת הכנסה (למעלה מ-60%) הם: רהט, אריאל, מעלות-תרשיחא, אופקים, נתבות, כרמיאל, אור עקיבא, ערד, נצרת עילית. היישובים הבולטים באחוז הנמוך יחסית של מקבלי השלמת הכנסה (פחות מ-20%) הם מכבים-רעות, גבעתיים, רמת השרון, שוהם, זכרון יעקב, קרית טבעון, רמת גן, מבשרת ציון, קרית אונו, הרצליה, גני תקווה, ירכא, רעננה, תל אביב-יפו, גבעת שמואל, הוד השרון וגבעת זאב. (לוח 3.19). ביישובים ערביים (לא כולל היישובים המעורבים), שיעור

המקבלים השלמת הכנסה ממקבלי קצבת זיקנה ושאיירים עומד על כ-37%, וזאת, בהשוואה ל-32% בכלל אוכלוסיית הקשישים.

- משקי הבית של קשישים מהווים 28% מכלל משקי הבית באוכלוסייה. במיון על-פי הכנסה נטו של משק הבית לנפש סטנדרטית, הם מהווים 23% ממשקי הבית בעשירון התחתון ו-29% ממשקי הבית בעשירון העליון (לוח 3.20).

♦ בשנת 2001 היו כ-80 אלף משפחות עניות (לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים) אשר בראשן עומד קשיש, המהוות כ-23% מכלל המשפחות אשר בראשן עומד קשיש (נשים בנות +60 וגברים בני +65). כ-129 אלף נפשות חיות במשפחות אלו, ומהוות כ-22% מכלל הנפשות החיות במשפחות אשר בראשן עומד קשיש. תחולת העוני בקרב משפחות אשר בראשן עומד קשיש ירדה באופן ניכר בעקבות תשלומי ההעברה. לפני תשלומים אלו עמד מספר המשפחות עניות אשר בראשן עומד קשיש על כ-215 אלף, והן היוו כ-60% מכלל המשפחות אשר בראשן עומד קשיש, כלומר ירידה של מעל 60% במספר המשפחות העניות (לוח 3.21). במחוזות הצפון והדרום אחוז המשפחות העניות שבראשן עומד קשיש גבוה במיוחד: 36% ו-29%, בהתאמה (לוח 3.22).

- בחינת העוני בקרב הקשישים לפי הרכב משק הבית מראה כי אחוז הקשישים העניים בשנת 2000 היה 19%, וכי תחולת העוני גבוהה יותר בקרב קשישים הגרים לבד ומגיעה ל-29%. במשקי בית של זוג מגיעה תחולת העוני ל-20%, ובמשקי בית של קשישים הגרים עם בני משפחה אחרים מגיעה תחולת העוני ל-12% (לוח 3.23).

- משפחות שבראשן עומד קשיש מהוות רבע מהמשפחות העניות בישראל בשנת 2001 (לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים), בעוד שהן מהוות חמישית מכלל המשפחות (לוח 3.24).

♦ קיימים הבדלים באשר לבעלות על מוצרים בני-קיימא במשקי בית של קשישים. לדוגמה, בקרב משקי בית של קשישים הגרים לבדם ל-43% מכשיר מיקרוגל, לעומת 68% בקרב משקי בית של זוג שלפחות אחד מהם קשיש (וב-71% מכלל משקי הבית באוכלוסייה). מכונת כביסה מצויה ב-83% ממשקי הבית של קשישים הגרים בגפם וב-97% ממשקי הבית של זוגות קשישים (וב-94% מכלל משקי הבית באוכלוסייה). ב-6% ממשקי הבית של קשישים הגרים לבדם יש מחשב, וב-19% ממשקי הבית של זוגות שלפחות אחד מהם קשיש (וב-50% מכלל משקי

הבית באוכלוסייה). ב-11% ממשקי הבית של קשישים הגרים לבד יש מכונית אחת לפחות, לעומת 42% ממשקי הבית של זוגות שלפחות אחד מהם קשיש וב-57% בכלל משקי הבית באוכלוסייה (לוח 3.26).

- בשנת 1997 כמעט לכל קשיש חמישי היו בבית **מערכת או מכשיר לקריאת מצוקה**. אחוז הקשישים בני +80 שהיו להם מערכת או מכשיר כזה הוא יותר מכפול מהאחוז בקרב בני 65-74 (31% ו-14%, בהתאמה). כמו כן, אחוז הנשים שהיו להן מערכת או מכשיר כזה גבוה מהאחוז המקביל בקרב הגברים (21% ו-16%, בהתאמה). אחוז הקשישים העולים מבריה"מ לשעבר שהיו להם מערכת או מכשיר לקריאת מצוקה הגיע ל-7%, ובקרב האוכלוסייה הערבית אחוז זה הוא כמעט אפסי ל-12% מהקשישים היה בדירתם **מעקה או ידית אחיזה בשירותים**, ולאחוז כפול (24%) היו בדירתם **מעקה או ידית אחיזה באמבטיה או במקלחת**. גם לגבי עזרים אלה ניתן לראות עלייה ברורה בהימצאותם בדירה עם העלייה בגיל (לוח 3.28).

♦ אחד עשר אחוזים מהקשישים בקהילה **מתנדבים**: 12% בקרב הגברים ו-10% בקרב הנשים. שיעור המתנדבים יורד עם הגיל ועומד על 7% בקרב בני +80. שיעור המתנדבים גבוה יותר בקרב היהודים (12%), נמוך יותר אצל עולי בריה"מ לשעבר (6%) ובקרב הערבים הוא עומד על אחוז אחד. שיעור המתנדבים גבוה בקרב ילידי ישראל (22%), לעומת 13% בקרב ילידי אירופה-אמריקה ו-6% בקרב ילידי אסיה-אפריקה (לוח 3.29).

♦ מנתוני סקר הרגלי קריאה, בילוי וספורט של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנערך ב-1999, עולה כי 61% מהקשישים **קוראים עיתון יומי** לפחות פעם בשבוע לעומת 76% בכלל האוכלוסייה. לגבי שפת העיתונים, 35% מהקשישים קוראים בעברית בלבד ו-22% קוראים עיתון בשפות אחרות בלבד. עוד עולה מהסקר כי 38% מהקשישים **קוראים ספר** אחד לפחות בחודש, לעומת 47% בכלל האוכלוסייה, ו-8% מהם רשומים בספרייה (לעומת 20% בכלל האוכלוסייה) (לוח 3.30).

- נתוני הסקר מראים כי, בדומה לכלל האוכלוסייה, 14% מהקשישים משתתפים באופן פעיל **בחוגים לחובבים**. לעומת זאת, 6% מהקשישים **השתמשו במחשב** שלא לצורך עבודה או לימודים, לעומת 30% בכלל האוכלוסייה. שליש מהקשישים ביקרו במופעי במה לפחות פעם אחת בשנה האחרונה, וחמישית מהם ביקרו במוזיאון בארץ לפחות פעם אחת בשנה האחרונה (לוח 3.31).

♦ מסקר **הרגלי נסיעה** של הלמ"ס שנערך ב-1996/97 עולה כי 39% מהנסיעות של קשישים הן נסיעות באוטובוס, זאת לעומת 20% מהנסיעות של כלל האוכלוסייה (בני +8). למעשה, ההבדל בין הקשישים לבין כלל האוכלוסייה משתקף בעיקר בקרב משקי הבית שאין ברשותם רכב: שני שלישים מהנסיעות של הקשישים בקבוצה זו הן נסיעות באוטובוס, לעומת קרוב למחצית הנסיעות של כלל האוכלוסייה. בקרב משקי הבית שיש ברשותם רכב, 78% מהנסיעות של הקשישים הן נסיעות במכונית פרטית לעומת 68% מהנסיעות של כלל האוכלוסייה (לוח 3.32).

- בבדיקת **מטרת הנסיעה** מתברר כי אחוז הנסיעות של קשישים המיועדות לקניות ולסידורים הנו כפול מהאחוז המקביל בקרב כלל האוכלוסייה (23% ו-11%, בהתאמה). עוד עולה מן הנתונים, כי 13% מהנסיעות של קשישים מטרתן לבקר קרובים, לעומת 9% בקרב כלל האוכלוסייה. מן העבר השני נמצא כי אחוז הנסיעות של קשישים לעבודה (כולל ענייני עבודה) עומד על שליש מהאחוז בכלל האוכלוסייה (8% ו-22%, בהתאמה) (לוח 3.33).

- עשרים ושישה אחוזים מהקשישים **מורשים לנהוג** (בשנת 2001). אחוז הגברים המורשים לנהוג גבוה פי ארבעה מאחוז הנשים (46% ו-11%, בהתאמה). אחוז המורשים לנהוג בכלל האוכלוסייה בגיל 17 ומעלה (63%) גבוה בהרבה מאחוז הקשישים (לוח 3.34).

♦ בסקר בני 60 ומעלה דיווחו 9% מהקשישים כי נפגעו ממעשי אלימות שבוצעו כלפיהם בשנה האחרונה. בין היתר, מעשים אלה כוללים פריצה לדירה (על כך דיווחו 5% מהקשישים) וגניבה ללא שימוש בכוח או ללא איום בשימוש בכוח (4%). חמישים ושמונה אחוזים מהנפגעים התלוננו במשטרה על המקרה (לוח 3.35).

הגדרות והסברים

קבוצות אוכלוסייה ודת: החל משנת 1999, שינתה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את ההגדרות של קבוצות האוכלוסייה. לפי ההגדרה החדשה, הקבוצה "יהודים ואחרים" כוללת יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואנשים ללא סיווג דת; הקבוצה "אוכלוסייה ערבית" כוללת מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים. הנתונים מוצגים על-

פי ההגדרה החדשה, אם כי כאשר מדובר בנתונים שקדמו לקביעת ההגדרה החדשה, כגון לוחות היסטוריים או לוחות המבוססים על סקרי כוח אדם, הם מוצגים על-פי ההגדרה הקודמת של קבוצות אוכלוסייה: יהודים בלבד, וקבוצת "בני דתות אחרות" הכוללת ערבים, נוצרים שאינם ערבים ואנשים ללא סיווג דת. יש לציין כי סקר בני 60 ומעלה נערך בשנת 1997 על-פי ההגדרה החדשה. לוח אחד כולל התייחסות לפי דת: יהודים, מוסלמים, נוצרים, דרוזים ו"ללא סיווג דת" - קבוצה הכוללת גם דתות שלא פורטו בנפרד.

סקרי כוח אדם: לוחות רבים בפרק זה מקורם בסקרי כוח אדם, המבוצעים על-ידי הלמ"ס משנת 1954. אוכלוסיית הסקר כוללת את האוכלוסייה הקבועה (דה-יורה) של מדינת ישראל - בני 15 ומעלה, את התושבים היהודים הגרים ביהודה, שומרון וחבל עזה וגם עולים בכוח ותושבים קבועים השוהים בחוץ לארץ תקופה של פחות משנה. לא נכללו בסקר תיירים ותושבים ארעיים, אלא אם כן שהו בישראל יותר משנה ברציפות. החל מ-1968, נכללה בסקר אוכלוסיית מזרח ירושלים, והחל משנת 1982 נכללו גם התושבים הדרוזים בנפת גולן.

למידע נוסף על סקרי כוח אדם, מומלץ לעיין במקור.

שנות לימוד: מספר השנים שלמד הנחקר באופן סדיר בבתי ספר, ולא לימוד עצמי או השתתפות בקורסים לא סדירים. בספירת השנים מביאים בחשבון רק שנות לימוד שהסתיימו. אם אדם לומד בעת הפקידה, שנת הלימוד מובאת בחשבון.

סוג בית ספר אחרון: סוג בית הספר האחרון שבו למד או לומד הנחקר, גם אם לא סיים את לימודיו בו.

ראש משק הבית: בלוחות על נתוני עוני, ראש משק הבית הוא ראש משק בית כלכלי. הגדרת ראש משק הבית נקבעת לפי "מידת" ההשתייכות לכוח העבודה, ללא התייחסות לגיל ומין.

♦ ראש משק הבית הוא המפרנס העיקרי של משק הבית, כלומר המועסק שעובד 35 שעות או יותר בשבוע הקובע (כולל איש צבא קבע), והוא קודם למועסק שעובד עד 34 שעות בשבוע, שקודם לבלתי-מועסק.

♦ אם יש יותר מאדם אחד במשק הבית שמתאים, לפי ההגדרה, להיות ראש משק בית, ייקבע ראש משק הבית לפי סדר העדיפות שקובע המרואיין.

♦ אם אין מפרנס במשק הבית, ייקבע כראש משק הבית האדם שהמרואיין מחשיב כראש משק הבית.

הערה: ראש משק הבית הנו אדם בן 18 ומעלה (להוציא משקי בית שבהם המפרנס היחידי הוא בגיל 15-17 ומשקי בית שבהם ישנם בני 15-17 בלבד).

השבוע הקובע הוא השבוע המסתיים בשבת שלפני בוא הפוקד למשק הבית.

כוח העבודה האזרחי: כוח העבודה האזרחי כולל את כל האנשים מגיל 15 ומעלה, שהיו "מועסקים" או "בלתי-מועסקים" בשבוע הקובע לפי הגדרות אלה: מועסקים הם אנשים שעבדו לפחות שעה אחת ב"שבוע הקובע" בעבודה כלשהי תמורת שכר, רווח או תמורה אחרת; כל העובדים בקיבוצים (בין בשירותים ובין בענפים אחרים); בני משפחה שעבדו ללא תשלום 15 שעות ויותר בשבוע; אנשים השוהים במוסדות שעבדו 15 שעות ויותר בשבוע.

קבוצת "המועסקים" מורכבת משלוש קבוצות משנה:

- "עבדו עבודה מלאה" - עובדים שעבדו 35 שעות או יותר בשבוע הקובע. מניין השעות כולל את השעות שהעובד היה עסוק בהן בקשר לעבודתו או לעסקו, כולל שעות נוספות עם או בלי תשלום, שעות המתנה (כגון שעות המתנה לעבודה של בעל מונית או של סבל) ושעות ההכנה, שהן שעות עבודה הקשורות בעבודה, אפילו אינן מבוצעות במקום העבודה (כגון בדיקה והכנת שיעורים וחזרות).

- "עבדו עבודה חלקית" - עובדים שעבדו בין שעה ל-34 שעות בשבוע הקובע.

- "נעדרו זמנית מעבודתם הרגילה" - עובדים שנעדרו מעבודתם במשך כל השבוע הקובע לרגל מחלה, חופשה, מילואים, שביתה, מזג אוויר לא מתאים, הפסקת עבודה זמנית (עד 30 יום) או מסיבה אחרת. אנשים שנעדרו מעבודתם וגם חיפשו עבודה אחרת מוגדרים כנעדרים זמנית מעבודתם.

♦ "בלתי-מועסקים" הם אנשים שלא עבדו כלל (אפילו שעה אחת) בשבוע הקובע וחיפשו עבודה באופן פעיל בארבעת השבועות האחרונים, כגון על-ידי רישום בלשכת

העבודה של שירות התעסוקה או על-ידי פנייה אישית או בכתב, והיו יכולים להתחיל לעבוד בשבוע הקובע, לו הוצעה להם עבודה מתאימה ("זמינות לעבודה").

אנשים שאינם בכוח העבודה האזרחי הם גילאי 15 ומעלה, שלא היו "מועסקים" או "בלתי-מועסקים" בשבוע הקובע. בקבוצה זו נכללו אנשים שעבדו בהתנדבות ללא כל תמורה, עקרות בית, תלמידים, אינם מסוגלים לעבוד, אנשים החיים מפנסיה, מרנטה וכדומה, שלא עבדו אפילו שעה אחת בשבוע הקובע. כן, נכללו בקבוצה זו חיילים בשירות סדיר.

ענף כלכלי הוא ענף שאליו משתייך המפעל או המוסד, שהמועסק עבד בו. המועסקים בקבוצים סווגו בהתאם לענף פעילותם.

משלח יד מתייחס לעבודה שהמועסק מבצע במקום עבודתו, בלי להתחשב במקצוע שלמד, אם אינו עוסק בו.

קצבת זיקנה ושאיירים

מבוטחים בקצבת זיקנה ושאיירים הם תושבי ישראל שמלאו להם 18 שנה, למעט מי שעלה ארצה בגיל 60 ומעלה. זכאי לקצבת זיקנה הוא כל מבוטח, כאמור, שהגיע לגיל קצבת זיקנה: לגבר - 70 שנה, לאישה - 65 שנים - ללא מבחן הכנסות; או לגבר - 65 שנים, לאישה - 60 שנה - לפי מבחן הכנסות. אישה נשואה ואלמנה בת קצבה (עקרת בית) העובדות במשק ביתן, זכאיות גם הן לקצבת זיקנה בזכות עצמן מגיל 65 - למי שהגיעה לגיל זה לאחר 1 בינואר 1995. זכאים לגמלת שאירים אלמנים וילדיהם של תושבי ישראל המבוטחים כאמור לעיל.

קבלת הגמלה לפי חוק הביטוח הלאומי: לפי סעיף 1א לחוק, גובה הקצבה ליחיד הוא 16% מהשכר הממוצע לפי חוק, ולזוג - 24% מהשכר הממוצע לפי חוק.

קבלת הגמלה לא לפי חוק הביטוח הלאומי: המוסד לביטוח לאומי משלם לקשישים ולשאיירים שאינם זכאים לקצבה על-פי חוק הביטוח הלאומי, קצבאות הממונות על-ידי הממשלה. זכאים לגמלה זו בעיקר עולים חדשים שעלו ארצה לאחר גיל 60, ולכן אינם מבוטחים על-פי חוק הביטוח הלאומי. שיעורי הקצבאות המשולמים להם זהים לשיעורי הקצבה לפי חוק, והזכאות מותנית בדרך כלל במבחן הכנסה.

השלמת הכנסה: תוספת לא-גבייתית הניתנת למקבלי קצבה, שאין להם הכנסה אחרת העולה על 13% או על 17% מהשכר הממוצע (לבודד או ללא-בודד, בהתאמה), בכפוף לתנאים המוגדרים בחוק הבטחת הכנסה לזכאים לקצבאות לפי חוק הביטוח הלאומי.

למידע נוסף על קצבות הביטוח הלאומי, מומלץ לעיין ברבעון הסטטיסטי של המוסד לביטוח לאומי.

ממדי העוני

משפחה שהכנסתה הפנויה לנפש סטנדרטית (ראה להלן הגדרת "נפש סטנדרטית") נמוכה מקו העוני לנפש סטנדרטית מוגדרת כ**משפחה ענייה**.

קו העוני מוגדר כרמת ההכנסה השווה ל-50% מההכנסה החציונית הפנויה לנפש סטנדרטית. קו העוני מותאם לגודל המשפחה על-ידי שימוש בסולם שקילות, המתרגם את מספר הנפשות במשפחה לנפשות סטנדרטיות.

הכנסה פנויה היא ההכנסה הכלכלית של המשפחה (הכנסה המתקבלת מעבודה ומבעלות על אמצעי ייצור פיזיים ונכסים פיננסיים), בתוספת תשלומי העברה ובניכוי מסים ישירים.

תחולת העוני הוא מדד המציין את היקף העוני במונחים של שיעור המשפחות העניות בכלל האוכלוסייה.

על דרך מדידת העוני בישראל מומלץ לקרוא בסקירה השנתית של המוסד לביטוח לאומי.

לוחות המבוססים על נתונים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות

הגדרת הגיל בלוחות אלו שונה מאשר ביתר לוחות השנתון. בלוחות אלו גברים מוגדרים קשישים מגיל 65 ונשים - מגיל 60. דבר זה נעשה לצורך תיאום עם הגדרת הגיל המקובלת לקבלת פנסיה.

משק בית: קבוצת אנשים הגרים רוב ימות השבוע באותה דירה, ויש להם תקציב הוצאות משותף למזון. במשק הבית נכללים בני משפחה שהם חיילים או לומדים בפנימיות.

משקי בית של קשישים חולקו לשלוש קטגוריות:

- קשישים בודדים הם קשישים הגרים לבד, כלומר במשק בית של יחיד;
- זוג שלפחות אחד מהם קשיש הוא משק בית של שני פרטים אשר לפחות אחד מהם מוגדר כקשיש לפי הגדרת הגיל המפורטת למעלה. מתוך קבוצה זו הופרדו משקי בית של זוג אשר שניהם קשישים;
- משקי בית אחרים הם משקי בית בני יותר משתי נפשות אשר לפחות אחד הפרטים המתגוררים בהם הוא קשיש.

נפש סטנדרטית: כדי לדרג את המשפחות לפי מצבן הכלכלי, עדיף למיין אותן לפי הכנסתן לנפש, ולא לפי ההכנסה המשפחתית הכוללת; וכדי להתחשב ביתרונות הכלכליים לגודל משפחה, הן מוינו, לא לפי ההכנסה המשפחתית המחולקת במספר הנפשות למעשה, אלא לפי ההכנסה המשפחתית המחולקת במספר "הנפשות הסטנדרטיות".

נפש סטנדרטית נקבעת על-פי סולם שקילות המתרגם את מספר הנפשות במשפחה למספר הנפשות ה"תקניות" שבה. כך, לכל נפש נוספת במשפחה מיוחסת השפעה שולית קטנה יותר מבחינת העומס המוטל על תקציב המשפחה. במלים אחרות, תוספת ההכנסה הנחוצה למשפחה כדי לשמור על רמת חיים קבועה, פוחתת עם גידול מספר הנפשות במשפחה.

לפרטים נוספים על דרך חישוב נפש סטנדרטית מומלץ לעיין בסקר הוצאות המשפחה של הלמ"ס, או בסקירה השנתית של המוסד לביטוח לאומי.

הכנסה כספית ברוטו: סך ההכנסות הכספיות השוטפות של משק הבית לפני ניכוי תשלומי החובה. הכנסה זו כוללת את כל ההכנסות מעבודה שכירה של כל אחד מבני משק הבית (עם כל התוספות, כגון חודש 13, דמי הבראה וביגוד, שעות נוספות ופרמיות), מעבודה עצמאית או מעסק, הכנסות שוטפות מתמיכות (כולל העברות ממשקי בית אחרים) ומפנסיות, וכן הכנסות כספיות מרכוש, מריבית ומדיבידנד.

תשלומי חובה: המסים הישירים המוטלים על ההכנסות השוטפות - מס הכנסה ותשלומים לביטוח הלאומי.

הכנסה כספית נטו: הכנסה כספית ברוטו בניכוי תשלומי חובה.

הכנסה מהון: כוללת הכנסות מרנטה בארץ ומחו"ל, הכנסות מריבית על פיקדונות ועל איגרות חוב, דיבידנדים על מניות, וכן, את זקיפת הריבית האלטרנטיבית על ההון המושקע בדירה (שאינה בשכירות), הכנסה זקופה מהשתתפות מוסדית בתשלום שכר דירה, והריבית האלטרנטיבית על ההון המושקע ברכב.

פנסיה: הכנסה שוטפת ממקום עבודה או מקופת פנסיה הקשורה בעבודה. לא כולל הכנסה שוטפת ממקור פרטי ופנסיות מחו"ל.

הוצאות לתצרוכת: סך-כל התשלומים שמשלם משק הבית על קניית מוצרים או שירותים, וכן צריכת שירותי דירה ורכב (שקנייתם מוגדרת כהשקעה ולא כתצרוכת). התשלומים כוללים לעתים גם ריבית, דמי הובלה או התקנה. קניית מוצר נחשבת לפי יום קבלתו; ולכן, מקדמה שמשלם משק הבית על חשבון מוצר או שירות שטרם נתקבלו, אינה מוגדרת כהוצאה לתצרוכת.

הוצאה כספית לתצרוכת כוללת אך ורק הוצאה על קניית מוצרים או שירותים בפועל, ואינה כוללת זקיפה לשירותי דיור ורכב בעבור הגרים בדירה בבעלותם ובעבור בעלי רכב.

סימנים מיוחדים

ריק = אין נתונים או שהנתונים אינם רלוונטיים
 .. = נתונים עם טעויות דגימה יחסיות גבוהות מ-40%
 () = נתונים עם טעויות דגימה יחסיות בין 25% ל-40%

הערה

סיכום הפירוטים אינו מתאים בהכרח לסך-הכול, בגלל עיגול המספרים.

מקורות

ההגדרות והנתונים בפרק זה מקורם בפרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה והמוסד לביטוח לאומי.

לוח 3.1: בני 65+ וכלל האוכלוסייה* לפי שנות לימוד ומין, שנים נבחרות (אחוזים)

שנות לימוד						סה"כ	
16+	15-13	12-9	8-5	4-0			
1970							
5.4	5.3	18.2	30.6	40.5	100.0	סה"כ בני 65+	
1980							
5.6	6.8	25.2	32.1	30.3	100.0	סה"כ בני 65+	
1990							
6.6	8.0	28.1	30.6	26.7	100.0	סה"כ בני 65+	
10.1	8.8	29.6	30.2	21.3	100.0	גברים	
3.7	7.3	27.1	30.9	31.0	100.0	נשים	
2001							
12.5	15.1	30.0	23.7	18.6	100.0	סה"כ	
16.7	15.0	30.9	23.8	13.5	100.0	גברים	
9.4	15.2	29.4	23.6	22.3	100.0	נשים	
17.0	21.6	47.1	9.6	4.8	100.0	כלל האוכלוסייה*	
17.8	20.4	49.4	9.3	3.1	100.0	גברים	
16.2	22.7	44.9	9.8	6.4	100.0	נשים	

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי, שנים נבחרות

* בני 15 ומעלה

לוח 3.2: התפלגות בני +65 לפי שנות לימוד, קבוצת אוכלוסייה ומין, 2001 (אחוזים)

בני דתות אחרות		יהודים		סה"כ
נשים	גברים	נשים	גברים	
100.0	100.0	100.0	100.0	
65.4	43.8	19.0	10.9	4-0
13.1	28.1	24.4	23.4	8-5
4.4	4.4	11.5	11.6	10-9
4.8	8.9	19.4	20.7	12-11
6.8	5.9	15.8	15.8	15-13
4.0	7.4	9.8	17.5	16+

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי, 2002

לוח 3.3: יהודים בני +65 לפי שנות לימוד ויבשת לידה, 2001

אירופה-אמריקה		אסיה-אפריקה		ישראל		סה"כ		סה"כ*
אלפים	אחוזים	אלפים	אחוזים	אלפים	אחוזים	אלפים	אחוזים	
100.0	351.3	100.0	161.5	100.0	57.9	100.0	527.7	
6.5	22.7	39.9	64.5	3.3	1.9	15.6	89.5	4-0
23.6	82.9	27.2	43.9	18.0	10.4	24.0	137.5	8-5
13.2	46.5	8.5	13.7	9.5	5.5	11.5	66.5	10-9
20.0	70.4	16.8	27.2	27.8	16.1	20.0	114.4	12-11
20.5	71.9	4.9	7.9	18.1	10.5	15.8	90.4	15-13
16.2	56.9	2.7	4.3	23.3	13.5	13.1	74.8	16+

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, 2001

* לא כולל מקרים שמספר שנות הלימוד לא ידוע; הסך הכול כולל מקרים אלו הוא 584.0

לוח 3.4: בני +65 וכלל האוכלוסייה, לפי סוג בית ספר אחרון שבו למדו וקבוצת אוכלוסייה, 2001 (אחוזים)

בני דתות אחרות	יהודים	
		בני +65
100.0	100.0	סה"כ
38.8	10.6	לא למדו
38.6	30.8	יסודי וחטיבת ביניים
	1.0	ישיבה
2.4	9.3	תיכון טכנולוגי וחקלאי
5.1	18.8	תיכון עיוני
5.3	10.0	מוסד על-תיכוני
9.5	19.4	מוסד אקדמי
		כלל האוכלוסייה
100.0	100.0	סה"כ
6.3	2.5	לא למדו
30.7	10.2	יסודי וחטיבת ביניים
	2.8	ישיבה
7.1	18.4	תיכון טכנולוגי וחקלאי
32.8	24.9	תיכון עיוני
10.2	14.9	מוסד על-תיכוני
12.9	26.3	מוסד אקדמי

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי, 2002

לוח 3.5: בני +65 שאינם יודעים לדבר עברית כלל, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

סה"כ	גברים	נשים	
18.4	14.0	21.7	סה"כ בני +65
			גיל
16.8	12.4	20.3	בני 65-74
17.3	14.7	19.3	בני 75-79
24.2	18.4	28.4	בני 80+
			קבוצת אוכלוסייה
15.2	11.9	17.7	יהודים ואחרים*
59.6	54.0	63.2	מזה: עולי בריה"מ לשעבר [#]
67.7	43.2	88.9	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים*
..	ישראל
6.4	5.1	7.5	אסיה-אפריקה
20.9	16.7	23.9	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
[#] שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.6: בני +65 שאינם יודעים לקרוא בעברית*, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

סה"כ	גברים	נשים	
35.6	25.1	43.5	סה"כ בני +65
			גיל
32.6	23.4	39.5	בני 65-74
36.0	24.1	45.3	בני 75-79
44.4	31.6	53.9	בני 80+
			קבוצת אוכלוסייה
32.2	21.4	40.3	יהודים ואחרים [#]
70.9	62.0	76.6	מזה: עולי בריה"מ לשעבר [^]
87.8	77.1	(97.1)	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים[#]
0.9	0.0	1.6	ישראל
36.8	19.1	51.7	אסיה-אפריקה
33.9	25.1	40.3	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל אלו שאינם יודעים לקרוא כלל

[#] כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)

[^] שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.7: בני +65 שאינם יודעים לקרוא באף שפה, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

נשים	גברים	סה"כ	
16.7	7.8	12.8	סה"כ בני +65
			גיל
15.6	6.7	11.7	בני 65-74
15.7	7.9	12.3	בני 75-79
20.9	11.0	16.7	בני +80
			קבוצת אוכלוסייה
12.0	3.4	8.3	יהודים ואחרים*
7.9	4.0	6.4	מזה: עולי בריה"מ לשעבר#
(95.4)	70.0	83.6	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים
1.6	0.0	0.9	ישראל
37.2	9.6	24.6	אסיה-אפריקה
3.1	0.9	2.2	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)

שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.8: בני 55+ בכוח העבודה האזרחי, לפי גיל, מין וקבוצת אוכלוסייה (אחוז בכוח העבודה האזרחי מהאוכלוסייה בכל תא), שנים נבחרות

בני דתות אחרות		יהודים		סה"כ		
נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	
1970						
		23.4	89.4	22.1	88.5	בני 64-55
		5.5	35.0	5.0	33.8	בני 65+
1980						
		27.6	84.0	26.0	82.4	בני 64-55
		7.0	29.1	6.6	27.9	בני 65+
1990						
3.7	55.6	33.1	75.7	30.2	73.7	64-55
5.5	66.1	45.0	83.0	41.0	81.0	59-55
0.9	38.6	21.4	64.6	19.4	65.4	64-60
..	3.2	6.9	21.3	6.6	20.2	65+
2.5	3.4	9.9	31.8	9.3	30.1	69-65
1.6	5.1	6.6	19.7	6.3	18.8	74-70
..	2.9	4.8	13.4	4.6	12.7	75+
2001						
..	39.5	44.3	69.3	39.7	65.4	64-55
9.7	46.7	59.1	77.0	52.2	72.8	59-55
..	31.0	29.1	75.0	26.4	57.4	64-60
..	..	5.3	15.8	4.9	15.0	65+
..	..	11.2	28.6	10.2	26.8	69-65
..	..	4.8	28.2	4.5	15.7	74-70
..	..	2.0	6.4	1.9	6.1	75+

מקורות: למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות; למ"ס, שנתון סטטיסטי, שנים נבחרות

לוח 3.9: בני 65+ בכוח העבודה האזרחי, לפי מין ושנות לימוד, שנים נבחרות
(אחוז מהאוכלוסייה המתאימה בכל תא)

	שנות לימוד				
	16+	15-13	12-9	8-5	4-0
1990					
סה"כ	26.0	22.2	19.0	10.6	3.0
גברים	32.4	31.5	27.4	16.8	5.3
נשים	10.7	12.0	11.3	5.8	1.4
1997					
סה"כ	22.5	11.8	11.4	6.5	2.3
גברים	28.4	17.9	17.6	11.8	4.5
נשים	14.7	7.1	6.7	2.8	1.2
1999					
סה"כ	20.3	10.7	10.4	6.1	..
גברים	26.8	16.2	17.0	9.8	..
נשים	5.5
2001					
סה"כ	20.7	12.1	10.8	5.4	..
גברים	26.2	17.0	17.8	8.6	..
נשים	5.4

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות

לוח 3.10: בני 65+ המועסקים במשרה חלקית מתוך כוח העבודה האזרחי, לפי גיל ומין, שנים נבחרות (אחוז מהאוכלוסייה בכל תא)

בני 70+		בני 65-69		בני 65+		
גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	
						1970
				72.6	54.0	1980
82.3	67.0	74.7	51.8	78.6	59.1	1990
72.7	61.1	77.9	49.0	75.4	55.0	1995
81.6	63.4	70.4	46.0	76.6	54.4	1997
76.7	63.2	72.1	45.0	74.2	53.9	1999
75.3	60.6	74.0	42.6	74.6	50.6	2001

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות

לוח 3.11 ממוצע שעות עבודה לשבוע לבני 65+ מועסקים*, לפי מין וקבוצת אוכלוסייה, 2001

בני דתות אחרות	יהודים	סה"כ	
34.4	28.3	28.4	סה"כ
34.7	31.6	31.8	גברים
..	20.8	20.8	נשים

מקור: למ"ס, סקר כוח אדם, 2001

* לא כולל נעדרים

לוח 3.12: מועסקים בני 65+ ומועסקים בכלל האוכלוסייה*, לפי ענף כלכלי ומין, 2001

כלל האוכלוסייה			בני 65+			סה"כ	
נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ		
1,034.3	1,236.3	2,270.6	17.6	39.2	56.8	#	מועסקים (אלפים)
							אחוזים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		סה"כ
0.6	3.0	1.9	..	5.1	3.9		חקלאות
10.5	23.1	17.4	11.4	20.9	18.0		תעשייה
0.4	1.3	0.9	0.0		חשמל ומים
0.9	8.7	5.1	..	5.4	4.2		בינוי
							מסחר סיטוני וקמעוני,
11.9	14.3	13.2	16.5	18.9	18.1		ותיקונים
3.7	4.7	4.3	..	3.1	2.6		שירותי אירוח ואוכל
4.0	8.8	6.6	0.0	4.6	3.2		תחבורה, אחסנה ותקשורת
4.3	2.4	3.3	..	2.3	1.8		בנקאות, ביטוח ופיננסים
11.8	12.6	12.2	8.0	15.3	13.0		שירותים עסקיים
5.3	5.8	5.6	..	2.8	2.3		מינהל ציבורי
21.0	5.4	12.5	14.8	7.1	9.5		חינוך
16.4	4.4	9.9	24.4	6.1	11.8		שירותי בריאות, רווחה וסעד
							שירותים קהילתיים,
5.2	4.4	4.8	11.4	6.1	7.7		חברתיים ואישיים
							שירותים למשק הבית
3.4	0.2	1.7	5.1	..	1.9		על-ידי פרטיים

מקור: למ"ס, סקר כוח אדם, 2001

* בני 15+

כולל מועסקים בענף "ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים" ומועסקים שהענף הכלכלי שלהם אינו ידוע

לוח 3.13: מועסקים בני +65 לפי משלח יד ומין, שנים נבחרות

2001		1990		1980		
גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	
17.6	39.2	15.1	36.9	11.5	43.3	סה"כ מועסקים (אלפים)
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ מועסקים
17.0	17.6	5.3	12.2	7.8	9.2	אקדמאים
11.9	7.1	9.9	7.0	10.4	5.8	מקצועות חופשיים
..	11.5	1.3	6.8	0.9	4.6	וטכניים
18.2	10.7	19.9	16.8	19.1	19.9	מנהלים
29.5	15.6	35.1	24.7	34.8	24.9	עובדי פקידות
..	3.8	3.3	7.0	5.2	8.8	סוכנים, עובדי מכירות ועובדי שירותים
10.2	23.0	21.2	21.1	15.7	20.6	עובדים מקצועיים
9.7	9.9	4.0	4.1	3.5	4.8	בחקלאות
..	0.8			עובדים מקצועיים בתעשייה ובבינוי ועובדים
						מקצועיים אחרים
						עובדים בלתי-מקצועיים
						לא ידוע

מקור: למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות

לוח 3.14: הכנסה ממוצעת למשק בית של קשישים*, ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק הבית, 2001

כל משקי הבית באוכלוסייה	משקי בית של קשישים					קשישים בודדים
	מהם:					
	משקי בית אחרים בהם לפחות אחד קשיש	זוג, רק אחד מהם קשיש	זוג, שניהם קשישים	זוג, לפחות אחד קשיש	קשישים	
	30.6	18.8	81.2	35.7	33.7	התפלגות משקי הבית של קשישים (אחוזים)
11,326	11,232	9,278	7,612	7,926	3,935	הכנסה כספית ברוטו (ש"ח) #
2,626	1,939	1,932	785	1,001	350	סה"כ תשלומי חובה (ש"ח) #
1,801	1,183	1,183	481	660	197	מס הכנסה
385	287	287	68	94	20	תשלומים לביטוח לאומי
439	469	469	236	247	134	ביטוח בריאות ממלכתי
8,700	9,293	7,346	6,827	6,925	3,585	הכנסה כספית נטו (ש"ח) #
76.9	63.7	54.8	16.5	24.9	13.3	הרכב הכנסה כספית ברוטו (אחוזים)
86.0	90.3	86.8	66.8	76.5	54.2	מעבודה
14.0	9.7	13.1	33.2	23.5	45.8	מזה: מעבודה שכירה
2.5	1.7	3.4	6.7	6.0	4.1	מעבודה עצמאית
6.4	9.5	20.6	41.0	36.5	35.4	מהון
14.2	25.1	21.2	35.8	32.6	47.2	מפנסיות וקופות גמל (כולל מחוי"ל)
80.7	87.7	89.2	90.0	89.9	84.6	מזה: מהמוסד לביטוח לאומי
10.8	10.0	9.6	8.7	8.8	11.3	ממוסדות אחרים
8.5	2.2	1.3	1.3	1.3	4.1	ממשקי בית

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 2001

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+
מחירים שוטפים, ממוצע ל-2001

לוח 3.15: הוצאה ממוצעת למשק בית של קשישים* ובכלל האוכלוסייה
- קבוצות ראשיות, לפי סוג משק הבית, 2001

משקי בית של קשישים					
משקי בית אחרים	כל משקי הבית באוכלוסייה	מהם : זוג, שניים קשישים	זוג, לפחות אחד קשיש	קשישים בודדים	
30.6		81.2	35.7	33.7	התפלגות משקי הבית של הקשישים (אחוזים)
10,045	9,658	8,198	8,491	5,118	סה"כ הוצאה לתצרוכת [#] (ש"ח) [^]
7,766	7,363	6,014	6,292	3,284	הוצאה כספית לתצרוכת ⁺ (ש"ח) [^]
					הרכב ההוצאה לתצרוכת (אחוזים)
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ
17.0	19.1	17.8	17.8	14.9	מזון (כולל ירקות ופירות)
22.5	24.0	28.3	27.2	38.5	דיוור
9.3	9.8	9.7	9.5	11.5	אחזקת הדירה ומשק הבית
4.9	4.4	4.3	4.3	4.2	ריהוט וציוד לבית
3.2	2.5	1.7	1.7	1.9	הלבשה והנעלה
4.9	5.7	9.4	8.8	8.0	בריאות
13.4	10.7	9.6	9.9	6.6	חינוך, תרבות ובידור
20.1	19.9	15.6	17.1	9.5	תחבורה ותקשורת
4.7	4.0	3.6	3.7	4.8	מוצרים ושירותים אחרים

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 2001

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

נתוני ההוצאה לתצרוכת כוללים זקיפה בעבור שירותי דיוור ושירותי רכב לגרים בדירה בבעלותם ולבעלי רכב

[^] מחירים שוטפים, ממוצע 2001

+ נתוני ההוצאה הכספית כוללים אך ורק הוצאה בפועל ואינם כוללים זקיפות

לוח 3.16: הוצאה ממוצעת למשק בית של קשישים* ובכלל האוכלוסייה - קבוצות משניות, לפי סוג משק הבית, 2001 (אחוזים)

כל משקי הבית באוכלוסייה	משקי בית של קשישים			קשישים בודדים	
	משקי בית אחרים	מהם: זוג, שניהם קשישים	זוג, אחד קשיש		
	30.6	81.2	35.7	33.7	התפלגות משקי הבית של הקשישים (אחוזים)
					הרכב הוצאות אחזקת הדירה ומשק הבית
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ
10.0	10.2	8.7	8.8	7.3	מים
26.6	26.0	26.4	26.0	25.6	חשמל, גז ודלק לבית
13.8	11.8	14.8	15.2	17.0	אחזקה ושיפור הבית
17.4	24.7	22.7	21.0	24.4	עזרת בבית
23.3	18.5	19.8	20.9	18.2	מסים עירוניים (ארנונה)
8.8	8.6	7.8	8.0	7.5	צורכי משק בית שונים
					הרכב ההוצאה לבריאות
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ
18.8	18.8	16.9	18.0	16.3	ביטוח בריאות
32.5	30.8	18.4	19.7	22.4	רפוי שיניים
16.0	13.1	23.2	21.3	15.3	הוצאות על שירותי בריאות
32.7	37.2	41.5	40.9	46.0	הוצאות אחרות על בריאות
					הרכב ההוצאה לחינוך, תרבות ובידור
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ
35.0	30.0	7.1	7.5	6.8	שירותי חינוך
					עיתונים, ספרים ומכשירי כתיבה
7.1	8.8	10.8	11.4	9.8	מופעי תרבות, ספורט ובידור
17.5	13.3	22.3	24.1	10.7	הבראה, נופש וטיולים
6.1	4.8	8.1	6.9	8.9	מוצרי תרבות ובידור בני-קיימא
19.9	27.3	28.2	27.8	47.2	תחביבים, ציוד ספורט ומחנאות
8.4	9.9	9.1	10.2	14.8	קנייה ואחזקת יחידת נופש
0.8	0.7	11.0	8.5	0.3	מחשב, אינטרנט ומוצריהם
5.0	5.1	3.3	3.6	1.2	
					הרכב ההוצאה לתחבורה ותקשורת
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ
5.4	6.4	7.1	6.1	12.3	נסיעה בתחבורה ציבורית
19.3	21.9	29.2	32.7	27.0	נסיעה לחוץ לארץ
53.7	48.0	47.5	45.7	32.8	הוצאות לכלי רכב
19.7	21.4	15.1	14.6	26.8	דואר, טלפון ותקשורת
1.8	2.4	1.1	0.9	1.2	הוצאות אחרות

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 2001
* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

לוח 3.17: קשישים* המקבלים פנסיה[#], שנים נבחרות

קשישים המקבלים פנסיה		
אחוזים	אלפים	
		1998
30.9	201.5	סה"כ
42.6	101.5	גברים
24.1	100.0	נשים
		1999
30.9	205.7	סה"כ
42.6	103.2	גברים
24.1	102.5	נשים
		2001
35.3	243.3	סה"כ
51.4	129.3	גברים
26.0	114.0	נשים

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, שנים נבחרות

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

[#] פנסיה שוטפת ממקום עבודה או מקופת פנסיה הקשורה בעבודה, ולא הכנסה שוטפת ממקור פרטי ופנסיות מחו"ל

לוח 3.18: מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים
מהמוסד לביטוח לאומי על-פי חוק ושלא על-פי חוק, שנים נבחרות
(אחוזים)

אחוז ממקבלי קצבת זיקנה ושאיירים			
לא לפי חוק הביטוח הלאומי	לפי חוק הביטוח הלאומי	סה"כ	
96.3	22.0	31.8	1990
94.6	18.3	33.5	1995
95.0	17.7	33.0	1996
94.5	17.1	32.1	1997
94.9	16.8	31.5	1998
95.2	16.6	31.1	1999
95.1	16.5	30.8	2000
95.1	16.4	30.3	2001

מקור: המוסד לביטוח לאומי, סקירה שנתית, שנים נבחרות

לוח 3.19: מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים
מהמוסד לביטוח לאומי, 2001, ביישובים שמנו 10,000 תושבים או
יותר בסוף 2001

מספרים מוחלטים	אחוזים	
100	24.5	אבו סנאן
426	35.4	אום אל פחם
1,412	62.6	אופקים
948	34.3	אור יהודה
1,094	61.2	אור עקיבא
587	26.8	אילת
743	66.2	אריאל
11,156	57.2	אשדוד
7,188	54.8	אשקלון
201	27.5	באקה אל גרביה
11,899	52.0	באר שבע
385	30.4	בית שאן
1,173	51.2	בית שמש
28	32.6	ביתר עילית
2,474	21.1	בני ברק
8,838	35.4	בת ים
53	19.6	גבעת זאב
219	18.5	גבעת שמואל
910	9.0	גבעתיים
205	33.7	גדידה מכר
107	20.4	גן יבנה
166	17.7	גני תקווה
195	30.9	דאלית אל כרמל
2,017	55.1	דימונה
578	19.1	הוד השרון
1,893	17.3	הרצליה
129	12.5	זכרון יעקב
3,772	39.5	חדרה
6,472	25.3	חולון
13,236	26.1	חיפה
1,456	33.5	טבריה
336	25.9	טייבה
364	37.7	טירה
773	33.1	טירת כרמל

מקור: המוסד לביטוח לאומי, עיבודים מיוחדים

לוח 3.19: מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים
מהמוסד לביטוח לאומי, 2001, ביישובים שמנו 10,000 תושבים או
יותר בסוף 2001 (המשך)

מספרים מוחלטים	אחוזים	
375	40.6	טמרה
840	37.9	יבנה
507	26.1	יהוד
208	38.8	יפיע
582	49.3	יקנעם עילית
13,264	22.5	ירושלים
74	18.2	ירכא
226	46.7	כפר כנא
173	49.3	כפר מנדא
2,001	22.2	כפר סבא
269	55.1	כפר קאסם
160	34.1	כפר קרע
2,930	61.9	כרמיאל
3,015	43.8	לוד
157	13.7	מבשרת ציון
234	38.2	מגאר
105	27.6	מגיד אל-כרום
1,396	49.7	מגדל העמק
225	32.1	מודיעין
16	29.1	מודיעין עילית
6	7.0	מכבים-רעות
485	45.3	מעלה אדומים
1,276	63.3	מעלות-תרשיחא
2,255	34.2	נהריה
604	21.5	נס ציונה
1,403	36.9	נצרת
4,230	60.8	נצרת עילית
982	42.1	נשר
896	62.3	נתיבות
9,385	38.9	נתניה
363	44.7	סחנין
2,262	40.2	עכו

מקור: המוסד לביטוח לאומי, עיבודים מיוחדים

לוח 3.19: מקבלי השלמת הכנסה מתוך כל מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים
מהמוסד לביטוח לאומי, 2001, ביישובים שמנו 10,000 תושבים או
יותר בסוף 2001 (המשך)

מספרים מוחלטים	אחוזים	
2,285	48.0	עפולה
217	39.2	עראבה
1,877	61.1	ערד
214	35.4	ערערה
1,211	36.6	פרדס חנה-כרכור
6,913	29.8	פתח תקווה
1,175	42.3	צפת
167	36.0	קלנסווה
582	17.0	קרית אונו
2,361	38.2	קרית אתא
1,796	29.6	קרית ביאליק
3,116	56.0	קרית גת
240	12.7	קרית טבעון
3,190	45.9	קרית ים
1,593	26.9	קרית מוצקין
669	42.9	קרית מלאכי
854	41.3	קרית שמונה
562	25.7	ראש העין
6,504	31.8	ראשון לציון
502	66.3	רהט
3,598	28.6	רחובות
134	36.1	ריינה
2,483	39.1	רמלה
3,253	13.4	רמת גן
453	9.0	רמת השרון
1,015	18.3	רעננה
1,253	59.4	שדרות
23	12.3	שוהם
500	34.6	שפרעם
11,956	18.4	תל אביב-יפו

מקור: המוסד לביטוח לאומי, עיבודים מיוחדים

לוח 3.20: משקי הבית של קשישים* מסך משקי הבית בכל עשירון הכנסה#,
2001 (אחוזים)

אחוז הקשישים בעשירון	
27.7	כלל האוכלוסייה
22.6	עשירון תחתון
25.5	עשירון שני
26.8	עשירון שלישי
30.4	עשירון רביעי
27.6	עשירון חמישי
30.2	עשירון שישי
28.1	עשירון שביעי
27.7	עשירון שמיני
28.5	עשירון תשיעי
29.3	עשירון עליון

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 2001

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

הכנסה נטו של משק הבית לנפש סטנדרטית; העשירונים מחולקים על-פי משקי בית בכלל האוכלוסייה

לוח 3.21: ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן עומד קשיש* ובכלל האוכלוסייה

לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים		לפני תשלומי העברה ומסים ישירים		
בכלל	בקרב הקשישים	בכלל	בקרב האוכלוסייה	
1999				
האוכלוסייה הענייה (אלפים)				
299.7	89.0	536.0	200.3	משפחות
1,059.1	138.2	1,706.0	317.8	נפשות
תחולת העוני (אחוזים)				
17.8	25.9	31.9	58.2	משפחות
18.8	24.4	30.3	56.0	נפשות
2000				
האוכלוסייה הענייה (אלפים)				
305.4	84.1	560.0	212.0	משפחות
1,088.1	134.3	1,781.2	340.2	נפשות
תחולת העוני (אחוזים)				
17.6	24.4	32.2	61.5	משפחות
18.8	23.4	30.0	59.3	נפשות
2001				
האוכלוסייה הענייה (אלפים)				
318.9	80.3	606.6	215.4	משפחות
1,169.0	128.8	1,937.9	337.9	נפשות
תחולת העוני (אחוזים)				
17.7	22.5	33.7	60.2	משפחות
19.6	22.2	32.6	58.2	נפשות

מקור: המוסד לביטוח לאומי, סקירה שנתית, שנים נבחרות; דוח העוני לשנת 2001 (פורסם באינטרנט) ועיבודים מיוחדים

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

לוח 3.22: ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן עומד קשיש* לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים, לפי מחוזות

2001		2000		
מספר המשפחות העניות	אחוז מתוך כלל משפחות הקשישים	מספר המשפחות העניות	אחוז מתוך כלל משפחות הקשישים	
80,300	22.5	84,100	24.4	סה"כ [#]
				מחוזות [^]
7,200	23.3	7,600	26.0	ירושלים
11,200	36.0	9,800	38.5	הצפון
10,600	18.9	10,700	19.0	חיפה
11,900	19.2	12,800	21.7	המרכז
19,400	18.1	22,000	20.7	תל אביב
13,000	28.5	11,600	31.7	הדרום

מקור: המוסד לביטוח לאומי, עיבודים מיוחדים

* גברים בני 65 ונשים בנות 60+

[#] הסה"כ הוא ארצי וכולל גם יישובים שלא נכללו בפירוט לפי מחוזות

[^] כולל יישובים שמנו מעל 10,000 תושבים

לוח 3.23 : ממדי העוני בקרב הקשישים* לפי הרכב משק הבית, 2000

הרכב משק הבית	תחולת העוני (אחוזים)	אחוז מכלל הקשישים בקבוצה זו
סה"כ	19.0	100.0
גרים לבד	28.8	23.2
גרים עם בן זוג ו/או ילדים [#]	19.8	43.7
מזה : בן הזוג קשיש	19.4	39.2
בן הזוג אינו קשיש	22.4	4.1
גרים עם בן זוג ובני משפחה אחרים [^]	12.3	16.1
גרים עם בני משפחה אחרים ללא בן זוג	9.7	17.1

מקור : המוסד לביטוח לאומי, סקירה שנתית, 2001. מבוסס על נתוני סקר הכנסות המשפחה לשנת 2000.

* גברים בני +65, נשים בנות +60. בלוחות 2.21 ו-2.22 מוצגים נתונים על משפחות שבראשן עומד קשיש. בלוח זה מוצגים נתונים על הקשישים כפרטים, ללא הבחנה מי עומד בראש המשפחה או משק הבית.

[#] ילדים עד גיל 18

[^] כולל ילדים מעל גיל 18

לוח 3.24 : חלקן של משפחות שבראשן עומד קשיש באוכלוסייה הענייה ובכלל האוכלוסייה, שנים נבחרות (אחוזים)

בכלל האוכלוסייה	באוכלוסייה הענייה				משפחות נפשות	משפחות נפשות	שנים	
	משפחות נפשות	לאחר תשלומי העברה ומסים ישירים		לפני תשלומי העברה ומסים ישירים				
		משפחות נפשות	משפחות נפשות	משפחות נפשות				משפחות נפשות
9.9	20.2	11.0	22.8	17.4	35.1	1998		
9.8	20.2	12.1	28.2	17.7	36.6	1999		
9.9	19.9	12.3	27.5	19.1	37.9	2000		
	19.9		25.2		35.5	2001		

מקור : המוסד לביטוח לאומי, סקירה שנתית, שנים נבחרות המוסד לביטוח לאומי, דוח העוני לשנת 2001 (פורסם באינטרנט)

לוח 3.25: בעלות על דירה ומספר החדרים הממוצע במשקי בית של קשישים*
ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק הבית, 2001 (אחוזים)

משקי בית של קשישים					
משקי בית אחרים	שבהם קשיש אחד	מהם: זוג, שניהם קשישים	זוג, לפחות אחד קשיש	קשישים בודדים	
30.6	81.2	35.7	33.7		התפלגות משקי בית של קשישים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	דירות בשכירות ובעלות סה"כ[#]
71.3	77.6	77.3	71.4	71.4	דירות בבעלות
24.5	19.7	21.0	21.3	20.0	דירות שכורות
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	מספר חדרים ממוצע בדירה סה"כ
11.4	6.2	16.7	15.1	33.0	עד 2
34.5	32.7	43.4	44.1	43.3	3-2.5
31.8	38.5	29.3	27.9	19.9	4-3.5
22.3	22.6	10.6	12.9	3.8	4.5+

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 2001

* גברים בני 65+ ונשים בנות 60+

כולל סוגי דוור אחרים - דמי מפתח ומגורים בחינם

לוח 3.26: בעלות על מוצרים בני-קיימא במשקי בית של קשישים* ובכלל האוכלוסייה, לפי סוג משק בית, 2001 (אחוזים)

משקי בית של קשישים					
משקי בית אחרים	מהם : זוג, זוג, שניהם קשישים	זוג, אחד קשיש	זוג, אחד קשיש	קשישים בודדים	
כל משקי הבית באוכלוסייה	שבהם קשיש אחד לפחות	שבהם קשיש אחד לפחות	שבהם קשיש אחד לפחות	שבהם קשיש אחד לפחות	
	30.6	81.2	35.7	33.7	התפלגות משקי בית של קשישים
71.1	66.9	65.2	67.6	42.6	מיקרוגל
16.9	12.7	25.2	24.6	9.6	מקפיא עמוק
29.3	21.4	34.9	36.2	14.4	מדיח כלים
30.8	15.0	15.1	16.3	6.6	מייבש כביסה
93.5	96.5	96.6	96.8	82.9	מכונת כביסה
57.9	53.4	68.7	68.9	50.9	מזגן אוויר
92.7	98.6	95.8	96.6	94.1	טלוויזיה
68.5	70.4	64.0	66.2	35.4	וידאו
49.9	43.7	17.4	18.9	5.7	מחשב ביתי
					קו טלפון אחד לפחות
91.7	94.8	97.8	97.8	96.8	טלפון סלולרי אחד לפחות
73.8	70.8	40.5	45.1	23.5	מנוי לטלוויזיה בכבלים ובלוויין
73.7	80.7	81.5	81.8	73.0	מנוי לאינטרנט
22.5	15.1	8.0	9.7	1.7	מכונת אחת לפחות
56.6	53.0	38.7	42.1	10.9	

מקור: למ"ס, עיבודים מיוחדים מסקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות, 2001

* גברים בני +65 ונשים בנות +60

לוח 3.27: בני +65 לפי הימצאות אבזרי מיגון בדירה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

סורגים בכל החלונות	או סוגר ביטחון לדלת	דלת ביטחון	עניית או		מין
			חרץ	הצצה	
החלונות	לדלת	ביטחון	הדירה	מיגון אחר	
32.1	68.7	69.3	85.5	9.6	בני +65
31.5	68.0	68.9	84.8	10.4	גברים
32.6	69.2	69.6	86.1	9.0	נשים
					גיל
30.9	69.1	72.0	85.4	10.3	בני 65-74
33.2	69.5	68.0	85.9	8.4	בני 75-79
34.7	66.5	62.2	85.4	8.5	בני 80+
					קבוצת אוכלוסייה
31.4	71.7	72.7	89.9	10.1	יהודים ואחרים*
24.8	73.6	71.4	92.0	5.2	מזה: עולי בריה"מ לשעבר#
43.0	20.2	14.2	15.9	(1.6)	אוכלוסייה ערבית
					יבשת לידה של יהודים
29.3	71.4	74.4	90.3	18.8	ואחרים*
35.8	68.8	73.5	86.3	6.4	ישראל
29.7	73.0	72.2	91.4	10.7	אסיה-אפריקה
					אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.28: בני +65 לפי הימצאות עזרים נבחרים בדירה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

מעקה או ידית אחיזה באמבטיה או במקלחת	מעקה או ידית אחיזה בשירותים	מפסק חשמלי אוטומטי (מפסק פחת)	מערכת או מכשיר לקריאת מצוקה	
24.2	12.2	79.5	19.1	בני +65
				מין
22.4	10.5	81.8	16.3	גברים
25.6	13.5	77.8	21.2	נשים
				גיל
21.1	8.7	80.3	14.1	בני 65-74
26.4	15.3	79.2	22.5	בני 75-79
31.5	19.9	77.4	31.0	בני 80+
				קבוצת אוכלוסייה
25.1	12.6	79.8	20.2	יהודים ואחרים*
24.9	15.2	64.1	7.0	מזה: עולי בריה"מ לשעבר [#]
10.5	6.3	76.0	(1.3)	אוכלוסייה ערבית
				יבשת לידה של יהודים ואחרים*
19.9	(5.8)	88.2	12.0	ישראל
21.2	10.1	81.7	18.3	אסיה-אפריקה
27.3	14.4	77.9	22.0	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
[#] שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.29: בני +65 המתנדבים, לפי מין, גיל, קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה (אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

נשים	גברים	סה"כ	
10.4	11.8	11.0	בני +65
			גיל
11.2	13.2	12.1	בני 65-74
11.1	11.6	11.3	בני 75-79
7.2	7.4	7.2	בני 80+
			קבוצת אוכלוסייה
10.9	12.5	11.6	יהודים ואחרים*
4.7	7.9	5.9	מזה: עולי בריה"מ לשעבר#
..	(0.9)	1.1	אוכלוסייה ערבית
			יבשת לידה של יהודים ואחרים*
23.9	19.6	22.0	ישראל
4.1	8.8	6.3	אסיה-אפריקה
12.2	13.3	12.7	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)
שעלו משנת 1990 ואילך

לוח 3.30: הרגלי קריאה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה*, 1999 (אחוזים)

כלל האוכלוסייה	בני +65	
		עיתון יומי[#]
		קראו עיתון יומי לפחות פעם אחת בשבוע האחרון - סה"כ
76.4	60.6	
		שפת העיתונים עברית בלבד
55.0	35.0	
13.8	21.5	שפות אחרות בלבד
7.0	4.0	עברית ושפות אחרות
		ימי קריאת העיתון רק בימי חול
8.2	5.3	
17.1	14.9	רק בסוף השבוע
49.8	38.3	בימי חול ובסוף השבוע
		ספרים
		קראו לפחות ספר אחד בחודש האחרון - סה"כ
47.1	37.5	
		קראו בחודש האחרון ספר אחד
17.2	13.0	
13.8	10.9	שני ספרים
13.5	9.6	שלושה ספרים ויותר
		שפת הספרים עברית בלבד
27.7	12.9	
15.3	19.5	שפות אחרות בלבד
2.3	..	עברית ושפות אחרות
20.3	8.1	רשומים בספרייה [^]

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי 2001

* גילאי 14 ומעלה

היוצא לאור בישראל

[^] כגון: ספרייה ציבורית וספרייה אוניברסיטה

לוח 3.31: הרגלי בילוי של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה*, 1999 (אחוזים)

כלל האוכלוסייה	בני 65+	
14.4	14.0	השתתפו באופן פעיל בחוגים לחובבים בשנה האחרונה
29.7	5.7	השתמשו במחשב בשבוע האחרון [#] - סה"כ
		מזה: עיבוד תמלילים, גרפיקה, לומדות, גיליון
13.0	1.8	אלקטרוני וכדומה
17.8	2.0	משחקים
12.9	2.6	אינטרנט
		ביקרו במופעי במה לפחות פעם אחת בשנה האחרונה
43.1	33.0	- סה"כ
25.6	21.2	מזה: תיאטרון, מחזמר, אופרה [^]
20.3	9.3	הופעה מוזיקלית (פופ, רוק וכדומה)
15.3	6.5	מופע קומי
8.6	15.0	קונצרט קלאסי, מקהלה, חזנות
		ביקרו במוזיאון בארץ לפחות פעם אחת בשנה האחרונה
28.2	19.6	צפו בסרט בבית קולנוע לפחות פעם אחת בחודש האחרון
32.1	12.2	צפו בטלוויזיה בשבוע האחרון
91.1	88.3	צפו בסרט בטלוויזיה לפחות פעם אחת בשבוע האחרון (כולל בוידאו או באמצעי אחר)
72.5	63.7	יצאו לבית קפה, למסעדה, לפאב או למקום דומה בארץ, לפחות פעם אחת בחודש האחרון
60.7	31.4	יצאו לנופש או לטיול בארץ, שכלל לינה מחוץ לבית, לפחות פעם אחת בשנה האחרונה
52.0	29.9	יצאו לנופש או לטיול בחו"ל לפחות פעם אחת בשנה האחרונה
30.1	22.6	

מקור: למ"ס, שנתון סטטיסטי 2001

* גילאי 14 ומעלה

[#] שלא לצורך עבודה או לימודים

[^] לא כולל הופעות חובבים

לוח 3.32: התפלגות נסיעות ביממה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה*, לפי זמינות רכב למשק בית ואמצעי נסיעה, 1996 (אחוזים)

	משקי בית ללא רכב		משקי בית עם רכב		כלל משקי הבית		
	כלל	בני 65+	כלל	בני 65+	כלל	בני 65+	
	האוכלוסייה	האוכלוסייה	האוכלוסייה	האוכלוסייה	האוכלוסייה	האוכלוסייה	
סה"כ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
מכונית פרטית	23.8	16.7	67.8	78.2	58.6	50.4	
הסעה מאורגנת	13.4	5.9	6.8	2.2	8.2	3.7	
אוטובוס	48.7	68.2	12.3	13.7	19.9	38.6	
אחר	14.1	9.1	13.2	5.9	13.3	7.4	

מקור: למ"ס, סקר הרגלי נסיעה 1996/97, פרסום מס' 1141

* בני 8 ומעלה

לוח 3.33: התפלגות נסיעות ביממה של בני +65 ושל כלל האוכלוסייה*, לפי זמינות רכב למשק בית ומטרת נסיעה, 1996 (אחוזים)

	משקי בית ללא רכב		כל משקי הבית		כלל משקי הבית		
	כלל	בני 65+	כלל	בני 65+	כלל	בני 65+	
	האוכלוסייה	האוכלוסייה	האוכלוסייה	האוכלוסייה	האוכלוסייה	האוכלוסייה	
סה"כ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
הביתה עבודה וענייני עבודה	39.9	43.0	38.8	40.3	39.0	41.6	
לימודים	17.7	3.3	22.5	11.1	21.5	7.5	
קניות וסידורים	6.5	1.6	6.0	1.4	6.1	1.5	
ביקור קרובים	12.5	24.1	10.7	21.7	11.1	22.9	
אחר	8.2	13.7	8.7	12.7	8.6	13.2	
	15.1	14.2	13.4	12.9	13.7	13.3	

מקור: למ"ס, סקר הרגלי נסיעה 1996/97, פרסום מס' 1141

* בני 8 ומעלה

לוח 3.34: בני 65+ המורשים לנהוג, לפי גיל ומין, סוף 2001

נשים	גברים	סה"כ	
			מספרים מוחלטים
41,202	124,358	165,560	בני 65+
33,741	89,751	123,492	בני 65-74
7,461	34,607	42,068	בני 75+
			אחוזים מתוך האוכלוסייה המתאימה
47.0	79.2	62.6	כלל המורשים לנהוג*
11.2	45.8	25.9	בני 65+
17.2	57.5	35.1	בני 65-74
4.4	29.9	14.7	בני 75+

מקור: למ"ס, מצבת הנהגים בישראל, לקט ממצאים סטטיסטיים מס' 6, 2002

* האחוזים מתייחסים לבני 17+

לוח 3.35: בני +65 שדיווחו על מעשי אלימות שבוצעו כלפיהם בשנה האחרונה
(אחוזים) - נתוני סקר בני 60 ומעלה, 1997

התלוננו במשטרה [^]	מזה: :		סה"כ נפגעים ממעשי אלימות*	
	גניבה [#]	פריצה לדירה		
	4.0	4.8	8.6	בני +65
				מין
53.5	4.1	4.5	8.6	גברים
60.7	3.9	5.0	8.6	נשים
				גיל
60.3	3.7	4.9	8.8	בני 65-74
54.8	4.3	3.7	7.7	בני 75-79
52.3	4.7	5.3	9.0	בני +80
				קבוצת אוכלוסייה
57.6	4.2	5.0	9.1	יהודים ואחרים ⁺
48.6	4.1	5.7	9.2	מזה: עולי בריה"מ לשעבר [⊗]
69.4	..	(1.4)	(1.7)	אוכלוסייה ערבית
				יבשת לידה של יהודים ואחרים⁺
79.9	(5.2)	(6.5)	10.8	ישראל
52.5	4.8	6.1	10.6	אסיה-אפריקה
57.0	3.8	4.3	8.2	אירופה-אמריקה

מקור: למ"ס, סקר בני 60 ומעלה, 1997

* מעשים אלה כוללים: פריצה לדירה, גניבה, שוד ברחוב או במקום ציבורי, פגיעה גופנית, פשע אחר

ללא שימוש בכוח או ללא איום בשימוש בכוח (כגון גניבת ארנק, כייסות)

[^] התלונה מתייחסת למקרה האלימות האחרון מתוך סך כל הנפגעים בשנה האחרונה

⁺ כולל: יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואוכלוסייה ללא סיווג דת (ראו מבוא)

[⊗] שעלו משנת 1990 ואילך